

văn "bất buộc", phương hướng của ông Kiệt dù sao đi nữa, cũng là cải lương xã hội Việt Nam trong khi chánh sách mà ông Tùng cổ võ là trở lại hoàn cảnh trước thời kỳ "đổi mới". Chúng ta không có cơ sở để tiên đoán rằng những thực tại kinh tế và xã hội sẽ khiến ông Tùng không làm những gì ông dự tính trong "báo cáo": đặc thù của những tập đoàn cực đoan là theo đuổi chủ nghĩa bất chấp thực tế và quyền lợi dân tộc. Nhiều lắm là ông Tùng sẽ không thi hành toàn bộ dự án của ông, nhưng để bảo vệ uy tín của mình, ông cũng phải thực hiện một số điều mà ông chủ trương. Thế thì hai câu hỏi còn lại là chương trình của ông Tùng, dù chỉ được thực hiện một phần, sẽ mang ích lợi hay tai hại cho đất nước nói chung và đối lập nói riêng? Về vấn đề thứ nhất, câu trả lời là dứt khoát: đã rất chậm trễ so với những quốc gia láng giềng, nước Việt Nam không thể tự cho phép một bước lùi nào cả trên con đường cải cách. Về câu hỏi thứ nhì, có hai quan điểm đối lập. Một số nhà chánh trị cho rằng chánh sách hai mặt của ông Võ Văn Kiệt - cởi mở trên địa hạt kinh tế, đàn áp trên bình diện chánh trị - đã rất tai hại cho đối lập vì nó đã làm yếu đi ý chí đấu tranh của những thành phần đặt quá nhiều hy vọng ở những thay đổi kinh tế và các chiêu bài như "nhà nước pháp quyền". Do đó, lập luận của những người này là một thắng lợi của phe ông Tùng sẽ có tác động làm sáng tỏ vấn đề, vẽ lại rõ ranh giới giữa phong trào dân chủ và lực lượng phản động và buộc một số thành phần do dự lựa chọn hàng ngũ của mình. Nhưng theo tôi, cách nhìn này không thích ứng với lập trường của những người tranh đấu cho dân chủ theo phương pháp ôn hòa. Thứ nhất là vì khác với ĐCSVN và phe đối lập cực đoan, chúng ta không bao giờ để những tính toán bè phái khiến chúng ta để mặc cho những gì xấu xa có thể xảy ra cho Việt Nam. Hai là vì chiến lược mà chúng ta đã lựa chọn để tranh đấu cho dân chủ tại Việt Nam, là có mặt tại quê hương, dùng tất cả những kẻ hở của chế độ trên mọi địa hạt ... với mục đích là am hiểu tình hình, hàn gắn những vết thương xã hội, tranh thủ cảm tình của dân chúng và cổ động những tư tưởng dân chủ. Do đó, sự cởi mở kinh tế là một cơ may vì "trong một nền kinh tế [...] thông thoáng bên trong, mở cửa ra bên ngoài, sẽ không có chỗ đứng cho những ý thức tập trung, công an, bàn giấy, khép kín" (2).

Mặt trận dân chủ toàn dân: Rất cần, nhưng phải chuẩn bị kỹ lưỡng

Tôn Thất Thiện

Một lần nữa, chúng ta vui thích được nghe một nhà cách mạng lão thành lên tiếng trong cuộc tranh đấu để đem lại tự do dân chủ cho xứ sở. Nhà cách mạng lão thành đó là ông Nguyễn Hộ.

Như mọi người Việt trong và ngoài nước nay đều biết và khâm phục, sau hơn nửa thế kỷ đi theo cộng sản, thấy mình lầm, ông Nguyễn Hộ đã có đủ lương thiện, thành thực để công nhận sự sai lầm của mình, và can đảm bỏ đảng cộng sản một cách công khai, dứt khoát.

Chúng ta biết rằng số đảng viên cộng sản không còn tin vào Đảng và vào chủ thuyết Mác Lê càng ngày càng nhiều.

khẩu hiệu "thiếu số phục tùng đa số" của ĐCSVN bằng cách chúng tỏ ai là đa số! Qua những quan hệ với đảng viên, người dân phải phát biểu khát vọng của mình. Đó là đất nước phải tiếp tục quá trình hiện đại hóa nền kinh tế và hoàn tất nó bằng một công cuộc dân chủ hóa đời sống chánh trị. Các giới kinh doanh, trí thức, chuyên gia, lao động, sinh viên có thể thuyết phục những đảng viên rằng hiện đại, tương lai, tiến bộ là đa nguyên thay vì độc đoán, bản bực thay vì tùy tiện, chuyên hơn là hồng. Song song, đối lập ở quốc nội và tại hải ngoại phải theo sát tình hình, nhằm có những phê bình sắc bén và trình bày những đề nghị thích đáng, hầu vận dụng tối đa ảnh hưởng ngày càng lớn của mình trên tư tưởng lẫn tương quan lực lượng trong ĐCSVN. Các đảng viên cơ sở cần phản ánh ý muốn nhân dân bằng cách lên tiếng đòi hỏi duy trì chánh sách cải cách và mở nó rộng ra địa hạt chánh trị và đề cử những đại biểu thuộc trào lưu cấp tiến. Các đại biểu phải từ chối vai trò bù nhìn mà phe ông Tùng tính dành cho họ, bằng cách biểu quyết cho một chánh sách cởi mở và tuyển lựa một ban lãnh đạo tiến bộ, về phía cạnh kinh tế cũng như chánh trị. Vì đây có thể là lần đầu tiên mà dư luận và đảng viên cơ sở có thể ảnh hưởng trên một đại hội ĐCSVN để buộc nó đặt quyền lợi của dân tộc trên quyền lợi bè phái.

Nhưng số đông, vì sợ đám lãnh tụ Đảng cuồng tín, nhỏ nhen và tàn ác trừ áp, đã im lặng. Hoặc họ có ra khỏi đảng đi nữa, cũng mũ trong tay, đầu cúi thấp, xin phép đảng cho thôi, và êm thấm về vườn, hoặc, nếu có vì quá bức bối, hay lương tâm quá cắn rứt, có thể lộ một vài lời, thì cũng chỉ nhẹ nhàng, và hoàn toàn tránh né một sự đụng chạm đối đầu với lãnh đạo đảng. Những người đó chỉ muốn được yên thân, dù rằng thấy chung quanh họ dân chúng đang quần quai đau khổ và bị áp bức.

Ông Nguyễn Hộ thì không thế. Ông là một trong rất ít người không những có can đảm bỏ Đảng, mà lại còn bỏ Đảng công khai và gây xáo động, dám lên tiếng chỉ trích đảng và nhóm lãnh đạo Đảng. Ông ấy còn đi xa hơn nữa, và đã làm một việc mà, tới nay, có thể nói là chưa một người nào đã theo đảng Cộng sản, hiện còn trong Đảng hay đã bỏ Đảng, dám làm: công khai, dứt khoát, lớn tiếng, đứng về phía dân, chủ trương thiết lập một tổ chức chính trị để tranh đấu đòi Đảng phải chấp nhận dân chủ đa nguyên.

Lập một "mặt trận chung"

Đó là ý nghĩa của lời kêu gọi của ông trong bức "Thư ngỏ" cùng "đồng bào và các anh chị em" ngày 19-2-1996 vừa qua. "Anh chị em" đây không những là những đảng viên và nhà cách mạng đã cùng ông chiến đấu trong hơn nửa thế kỷ, mà còn là những người thuộc "phía bên kia", nhưng đã tỏ ra đồng tình, đồng thuận chấp nhận hòa giải với những người cộng sản cũ có lập trường mới rõ rệt - lập trường dân chủ thực sự - như ông, và sẵn sàng cùng họ ra sức xây dựng lại đất nước.

Lời kêu gọi thành lập một "mặt trận chung" - Mặt Trận Dân Chủ của ông Nguyễn Hộ - có tính cách lịch sử. Về mục tiêu, nó "lấy dân chủ đa nguyên làm lý tưởng"; về tương giao, nó "lấy hòa giải hòa hợp dân tộc làm tinh thần chỉ đạo"; về phương pháp, nó lấy "bất bạo động làm phương thức đấu tranh".

Trong "Thư ngỏ", ông Nguyễn Hộ nhấn mạnh rằng "nếu vào thế kỷ 21 mà chúng ta vẫn còn phải chịu đựng một chế độ độc tài thì đó là một mối nhục cả ngàn năm sau" và "chúng ta không thể chấp nhận mối nhục đó". Muốn vậy, chúng ta

- (1) Xem bài của Vũ Thiện Hân, trang 7-10
(2) Lê Văn Đăng, *Đầu tư tại Việt Nam*, Thông Luận 2-93

Thiết tưởng chúng ta có thể dựa vào

Diệp Tường Bào

phải bước vào thiên niên kỷ thứ ba bằng cách vứt bỏ ách độc tài cộng sản". Tôi mở dấu ngoặc ở đây để ghi nhận sự kiện rất độc đáo, là ông Nguyễn Hộ là một đảng viên cộng sản có 54 tuổi đảng ngày mà ông ly khai với Đảng, và phải có một cái gì ghê gớm lắm mới đẩy ông ta vào tình trạng phải làm và nói như vậy. Tất nhiên là không phải chức vị, danh vọng, hay lợi lộc, vì muốn có những thứ đó thì ông chỉ cần quỳ xuống, cúi đầu, và "vâng, dạ". Cái thôi thúc ông là thấy cái Đảng mà ông từng kính trọng, yêu mến biết bao thời ông trẻ tuổi và hăng say vì lý tưởng nay đang "chỉ có ưu tư duy nhất là giữ lấy quyền lực bằng mọi giá, kể cả bằng tội ác". Những tội ác ấy, ông nhắc qua ở trong "Thư ngỏ". Ông đã nói nhiều đến nó trong hai ba năm qua, đặc biệt là trong tác phẩm có tính cách lịch sử "Quan điểm và cuộc sống" (1993).

Lời kêu gọi của ông Nguyễn Hộ cần được chúng ta hưởng ứng mạnh, vì chúng ta cũng đồng ý với ông là "có đồng thuận dân tộc mới tồn tại", và cần có một sự tập hợp của tất cả những người trước kia thuộc "bên này" hoặc "bên kia". Nhưng nay đồng tình đồng ý cần phải hòa giải và hợp tác chung sức với nhau trong một cuộc tranh đấu mới, cho những mục tiêu thật ra không phải là mới vì đó là những mục tiêu đã thúc đẩy những thanh niên lứa tuổi hai mươi trong những năm 1945-1950 hăng hái tranh đấu cho dân tộc và xứ sở: độc lập, dân chủ, tự do, công bằng xã hội.

Như ông Nguyễn Khắc Viện đã từng nói: đây là một cuộc kháng chiến mới. Nhưng những người mà chúng ta phải chống đối ngày nay là những người lãnh đạo cũ nay đã hủ hóa và "chúng ta" đây gồm cả những người "phía bên kia" mà họ đã từng cầm súng bắn hăng say theo lệnh của những lãnh tụ đó. Trong tác phẩm vừa xuất bản và gây nhiều chấn động ở Việt Nam, ông Nguyễn Văn Trấn đã tóm tắt vấn đề rất gọn gàng trong một bài báo mà ông viết năm 1938, cách đây 57 năm, lúc ông mới theo cộng sản và đang hăng say: "Quyết phải có tự do mới mong bảo tồn dân tộc" (*Viết cho mẹ và quốc hội, Westminster, CA, Văn Nghệ, 1995, tr. 48*). Như ông Nguyễn Hộ, đồng chí cũ trở nên đồng chí mới của ông, đây là vấn đề đã thúc ông Trấn phải lên tiếng, và bắt tay những người "phía bên kia" nay cũng đang tranh đấu cho những mục tiêu mà ông đã theo đuổi từ lúc ông còn ở lứa tuổi 20 và nay thấy vẫn cần theo đuổi, tuy đối

tượng tranh đấu của ông lại chính là những người đã lãnh đạo cuộc tranh đấu của ông trước đây. Cho nên, ta không lạ gì nếu ông Trấn đồng tình với ông Nguyễn Hộ về việc thành lập một mặt trận dân chủ.

Các vấn đề tiên quyết

Thực hiện một "mặt trận chung" rất cần thiết. Về phương diện nguyên tắc không có gì đáng làm cho chúng ta phải thắc mắc. Nhưng về thực tế thì lại khác. Sự thực hiện một mặt trận như thế không phải là một việc giản dị, chỉ cần hô lên là được. Có một số vấn đề tiên quyết mà chúng ta phải nghĩ đến và thanh toán ổn thỏa trước khi giương cờ.

Một là mục tiêu của tổ chức phải được quy định hết sức rõ ràng. Phải có một chương trình tối thiểu (programme minimum/minimum program), được dự thảo kỹ càng, được công bố rộng rãi cho mọi người biết và thảo luận, được mọi người chấp nhận toàn bộ và thành thực, công khai, đảng hoàng, có bài bản, để tránh những sự cãi cọ sau này.

Phương thức đấu tranh cũng vậy, như là điểm nói về bất bạo động.

Thứ ba là thể thức hoạt động phải triệt để tôn trọng nguyên tắc và phương thức dân chủ. Quan trọng nhất là triệt để gạt bỏ phương thức tự phong đế, phong vương, không để cho một nhóm nào lèo tèo chỉ vài người ít ai biết đến thỏa thuận với nhau tự phong cho nhau làm chủ tịch, phó chủ tịch, tổng thư ký v.v... rồi giương cờ đánh trống rùm beng, la lối om sòm, mà không có một cuộc tuyển cử của toàn thể đoàn viên gì cả. Đó là sự kiện làm cho trong quá khứ rất ít tổ chức có đủ uy tín và uy thế để nói một tiếng nói được người ta chú ý, và đó cũng là sự kiện làm cho nhiều tổ chức chỉ có tính cách ma, và tan rã trong vòng vài tháng, nếu nó xuất hiện được.

Thứ tư, theo thứ ba, là ngăn chặn sự lợi dụng danh nghĩa của tổ chức để chạy chọt với chính quyền và ngay cả tư nhân ngoại quốc để xin "ủng hộ" vì họ có "tổ chức lớn sau lưng". Chúng ta phải dứt khoát đây là một tổ chức của người Việt Nam, tranh đấu cho những mục tiêu Việt Nam, lãnh tụ và đại diện do dân Việt Nam cử ra, không cần xin xỏ một sự phong đế phong vương hay cố vấn chỉ dẫn gì của ngoại quốc hết (thường dân hay chính quyền). Nếu có sự vận động nào với ngoại quốc, ngoại quốc nào, mục tiêu cuộc vận động đó là gì, ai

được phép đại diện cho tổ chức để làm việc đó, trong những điều kiện nào, phải được đưa ra tổ chức bàn luận, quyết định, chấp thuận qua một cuộc bỏ phiếu đảng hoàng, một cách dân chủ. Không thể có những vụ chạy chọt lén nhảm gây uy tín cho cá nhân rồi dùng yếu tố đó để huênh hoang lộ bịch hay trục lợi.

Thứ năm, chỉ nên thực sự lập một mặt trận như trên khi chúng ta kiểm điểm thấy rõ ràng rằng số người tranh đấu cho những mục tiêu nói trên đông đáng kể, và sẵn sàng chấp nhận những nguyên tắc và phương thức đã đề ra.

Trên đây chỉ là một vài vấn đề tiên quyết cần được giải tỏa thật ổn thỏa trước khi lao vào việc giương cờ Mặt Trận để tránh những sự lúng túng thường xảy ra cho một tổ chức không có chuẩn bị kỹ.

Phải thận trọng, tôn trọng dân chủ

Muốn thực tế, chúng ta phải qua hai giai đoạn. Trong giai đoạn đầu, những người trong nước, và nhất là những người đồng quan điểm với ông Nguyễn Hộ, với sự khuyến khích và hướng dẫn của ông và các bạn của ông, phải tìm kiếm nhau, và tập hợp lại thành một khối, có hình thức tổ chức hay không, không quan trọng, miễn là có liên lạc mật thiết với nhau. Tới một lúc nào đó, khối đó sẽ có đủ lực và uy thế để xuất hiện và hoạt động công khai.

Về phía những người Việt hải ngoại đồng quan điểm về hòa giải với những người cộng sản đã bỏ cộng sản, đồng thuận dân chủ đa nguyên, bất bạo động, v.v... cũng phải làm như vậy.

Giai đoạn thứ hai là hai khối nội ngoại nhập lại thành một. Lúc đó mới là lúc Mặt Trận thành hình, có thể công khai xuất hiện và hoạt động hữu hiệu.

Tất nhiên giữa hai khối phải có những liên lạc, phối hợp chặt chẽ trong thời gian còn hoạt động riêng biệt.

Thành lập một Mặt Trận Dân Chủ Toàn Dân là một nhu cầu lớn. Chúng ta đều muốn cho một Mặt Trận như vậy sớm ra đời. Nhưng, đồng thời, chúng ta cũng phải hết sức thận trọng, phải làm cho đúng nguyên tắc, cho đảng hoàng, trong sự tôn trọng dân chủ và hữu hiệu. Quan trọng nhất, là chúng ta phải sáng suốt, bình tĩnh, thực tế và kiên nhẫn. *Se hater lentement*, như người Pháp nói. Nếu không sẽ hỏng việc. Và nếu hỏng, chưa biết khi nào mới có được một cơ hội khác.

Tôn Thất Thiện
Ottawa 1-3-1996